

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΕ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΛΕΓΟΜΕΝΗΣ ΑΝΚΛΟΝΤΙΚΗΣ ΚΟΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΙΔΡΥΤΗΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΟΣ ΕΝΑΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ — ΙΟΥΝΙΟΣ

1956

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΛΕΓΟΜΕΝΗΣ ΑΝΚΛΟΝΤΙΚΗΣ ΚΟΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Η ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΤΟΥ ΧΑΪΝΕ

ΥΠΑΙΝΙΓΜΟΙ ΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

«Ο καλύτερος βιογράφος του Χαΐνε είναι ο ίδιος ο Χαΐνε», γράφει ένας από τους κριτικούς του. Η φράση είναι επιγραμματική και αληθινή. Θα τον δούμε λοιπόν μέσ' από τὰ κείμενά του.

Ο Χαΐνε είναι ο ιδιότυπος ρομαντικός ποιητής και πεζογράφος, πού έχει με αποφασιστικότητα απαρνηθεί τὰ δόγματα τῆς ρομαντικῆς σχολῆς. Κι ὡστόσο, ἔζησε μέσα στή γεμάτη πάταγο φουσκοθαλασσιά του εὐρωπαϊκοῦ ρομαντισμοῦ, σέ καιροὺς πού θεωρούσαν τὴν ὑπερβολὴ νόμιμη ἔκφραση.

Ἐχουν περάσει ἑκατὸ χρόνια ἀπὸ τότε πού πέθανε. Ὁλη ἡ Εὐρώπη, ὅλος ὁ κόσμος τὸν θυμήθηκε. Ἡ, σωστότερα, ἀνακάλυψε δι τὸν εἶχε λησμονήσει. Μπορεῖ μάλιστα καὶ νὰ ρωτήθηκαν μερικοί: «Μὰ ἔπεράσαν κιόλας ἑκατὸ χρόνια ἀπὸ τὸ θάνατό του; Ὡστε εἶναι τόσο πρῶιμος ὁ Χαΐνε;» Μεγαλύτερος ἔπαινος δὲ μπορεῖ νὰ τοῦ γίνεῖ. Ἴσαμε τὸ τέλος τοῦ περασμένου αἰῶνα — καὶ παραπέρα, ὁ Ἑρρίκος Χαΐνε εἶταν μιὰ ζωντανὴ λυρική φωνή, ἕνα πνεῦμα οἰκειότατο σ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Κατέχει τὰ προτερήματα τοῦ ρομαντισμοῦ καὶ κανένα σχεδὸν ἀπὸ τὰ ἐλαττώματά του. Εἶν' ἕνας λυρικός με συνείδηση τοῦ περιττοῦ· χωρὶς μεγαληγορία καὶ στόμφο, χωρὶς περισσολογία. Καὶ συνάμα ἕνα συμπαθητικὸ ρομαντικὸ ἄτομο. Ὅλα τὰ βιβλία του δὲν εἶναι παρά κομμάτια ἀπὸ τὴν αὐτοβιογραφία του — αὐτὸ τὸ εἶπαμε ἤδη. Θὰ πρέπει τώρα νὰ ποῦμε, πῶς οἱ περισσότεροὶ γνήσιοι λυρικοί, καὶ οἱ περισσότεροὶ ρομαντικοί, διαφορετικὰ δὲ συμπεριφέρονται: αὐτοβιογραφοῦνται. Μὰ ἡ δύναμη τῆς αὐτοβιογραφίας εἶναι ἡ ἀκόλουθη: ἐκφράζοντας τὸν ἑαυτό σου νὰ ἐρμηνεύεις καὶ τοὺς ἄλλους. Κ' εἶναι βέβαιο, πῶς, ὅσο βαθαίνουμε στὸν ἑαυτό μας, τὸ εἶπε κι ὁ Gide, τόσο κατεβαίνουμε πρὸς τὶς ρίζες, πού μᾶς δένουν με τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Ὁ Χαΐνε, αὐτὸ τὸ ἄτομο, ἐκφράζει τὸ κοινὸ ἄτομο. Ἡ ἐξομολόγησή του, παρ' ὄλη τὴν ἰδιοτυπία τῆς, παρὰ τὸ ὕφος τῆς, τὸ χρῶμα τῆς, εἶναι ἡ κοινὴ ὁμολογία τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς. Οἱ ἰδέες συχνὰ διαφοροποιοῦν τοὺς ἀνθρώπους. Τὰ συναισθήματα τοὺς ἐνώνουν. Τὰ συναισθήματα εἶναι αἰώνια, ἀναλλοίωτα, δὲν ἀλλάζουν με τὸν τόπο ἢ με τὴν ἐποχή. Εἶναι πολὺ περισσότερο ἀπὸ τὶς ἰδέες ὁ ἀ ν θ ρ ω π ο ς.

Ὁ Χαΐνε, ζώντας τὸν τύπο τοῦ ρομαν-

τικοῦ ἀτόμου, βρίσκεται ὁλόκληρος μέσα στὰ συναισθήματά του· ἀκόμη καὶ τοὺς στοχασμοὺς πού τὸν κυβερνοῦν καὶ τὶς ἰδέες πού κυκλοφοροῦν μέσα στὴν ἀδιάκοπα ταραγμένη του εὐαισθησία, τὰ πάντα τὰ μεταμορφώνει σὲ συναισθήματα, τὰ πάντα γίνονται μέσα του συναισθήματα. Θέρμη καὶ πάθος. Εἶναι μιὰ φλογισμένη καρδιά, αἰώνια ταλαιπωρημένη, αἰώνια ἀνικανοποίητη, ἔτοιμη κάθε στιγμὴ νὰ ξεσπάσει. Οἱ ἀγάπες του, τὰ μίση του, ὁ θυμὸς του, ἡ θλίψη του βρίσκονται πάντα σ' ἕνα ὕψηλὸ ἐπίπεδο: στὴ θερμοκρασία πού λειώνει τὰ μέταλλα. Νομίζεις, πῶς θὰ κάψεις τὰ χέρια σου, ἀν τὸν ἀγγίξεις. Μὰ κατέχει, ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, δύο ἰδιότητες, πού ἀποκατασταίνουν τὴν ἰσορροπία: τὴ χάρη καὶ τὸ σκῶμμα. Ἐκεῖ πού πάει νὰ καταντήσῃ βαρὺς καὶ σχεδὸν ἐνοχλητικός, νὰ σὲ κεντρίσῃ, νὰ σ' ἐρεθίσῃ ἀντὶ νὰ σὲ συγκινήσῃ, ξαφνικὰ τὸ τραγούδι του γίνεται αὐλὸς καὶ ξεχύνει, μέσα στὸ ἀπόβραδο, μιὰ τρυφερὴ, χαριτωμένη κι ἀνάλαφρη μελωδία, αὐτὴ τὴ μελωδία πού εἶναι τὸ «lied». Κατὰ τοῦτο προέρχεται ἀπὸ τοὺς γερμανοὺς προρομαντικούς, ἀπὸ τὸ τραγούδι ἐκεῖνο τὸ κελαρυστὸ καὶ τὸ ὑποβλητικὸ, πού θυμίζει τὸ ρυάκι, τὸ δάσος καὶ τὸ στεναγμὸ τῆς μακρινῆς ἀγαπημένης μέσα στὴ λυρική μοναξιά τῆς. Τὸ σκῶμμα του — καὶ μάλιστα στὰ πεζά του — ἔχει ἐπίσης γερμανικὴ τὴν προέλευση: δὲν τοῦ λείπει τὸ χοντρὸ ἀλάτι. Ὁ ποιητὴς, πού ἀγάπησε τόσο τὸ γαλλικὸ πνεῦμα, πού ἔζησε τόσο πολὺ καὶ πού πέθανε στὸ Παρίσι, εἶναι ἕνας γερμανὸς ποιητὴς. Ἡ σωστότερα: ἕνας ἐβραιογερμανὸς ποιητὴς. Ὑπάρχει μέσα του ὁ καημὸς κ' ἡ λαχτάρα τῆς κατατρεγμένης φυλῆς του, μιὰ ψυχὴ πού ἀντιστέκεται στὴν καταδρομὴ, μιὰ δρθη ψυχὴ γεμάτη ἐναντίωση. Αὐτὴ ἡ ἐναντίωση γίνεται διαμαρτυρία καὶ ἡ διαμαρτυρία κορυφώνει τὸ πάθος τῆς ἐλευθερίας, πού εἶναι ὁ ἔρωτας ὁ πῖθὸς μεγάλος τοῦ Χαΐνε.

Ὁ ρομαντισμὸς εἶναι ἀξεδιάλυτα δεμένος με τὴν οἰκουμενικὴ κίνηση τοῦ φιλελευθερισμοῦ τοῦ περασμένου αἰῶνα. Ἐβνη πού στενάζουν σὲ ξένους ζυγοὺς παίρνουν τὰ δπλα στὸ χέρι, γιὰ νὰ κερδίσουν τὴν ἀποκατάστασή τους. Τὰ φωτισμένα καὶ τὰ ζωηρὰ πνεύματα τοῦ αἰῶνα μισοῦν τὴ σκλαβιά, διαδηλοῦν τὸ δικαίωμα τοῦ κάθε ἀνθρώπου νὰ ζεῖ γιὰ τὸν ἑαυτό του, στὸν τόπο του, ἐλεύθερος. Ὁ πατριωτισμὸς γίνεται ἡ ἀρετὴ, πού φωνάζει βρον-

τέρά, πού σαλπίζει. Ὁ Χάινε εἶναι ὁ ἀλκοολικός τῆς ἐλευθερίας. Μεθυσμένος ἀπὸ μιὰ ὑπέρτερη συνείδηση εὐθύνης ἀπέναντι τοῦ ἀνθρώπου, γίνεται ὁ ὄργιλος τιμητῆς καὶ ὁ λυρικός ὕμνωδός. Ἐκδηλώνει ὅλη τὴν ἀπέχθειά του πρὸς τὴν καταπίεση, ὅλο τὸ θαυμασμό του πρὸς τὶς μορφές, πού ἐκφράζουν τὴν ἀγωνία τῆς ἐλευθερίας. Ὁ μεγάλος του ἐχθρὸς εἶναι ὁ ἀνθρωπάκος: αὐτὸ τὸ συμμαζωμένο, στενόκαρδο, στενοκέφαλο καὶ αὐτοϊκανοποιημένο πλάσμα, πού περιφέρει τὴ ματαιοδοξία του καὶ τὴν ἀνία του στοὺς κυριακάτικους περιπάτους. Τὸν χτυπάει μὲ σκληρότητα, εἶναι πάντα ἔτοιμος νὰ τὸν ποδοπατήσῃ σὰν ἓνα σκουλήκι. Ὅτι δὲν εἶναι ἐλευθερία στὸ πνεῦμα, στὴν καρδιά, στὸ ὕφος τοῦ καθημερινοῦ βίου, στὴν ἀναζήτησι ἐνὸς ἰδανικοῦ τὸν ἀηδιάζει καὶ τὸν ἀπελπίζει. Ἡ μόνη του βέβαιη πίστη εἶναι ἡ φανατικὴ προσηλωσι στὴν ἐλευθερία. Εἶναι μιὰ γενναία ἀνθρώπινη φωνὴ ὁ Χάινε. Καὶ συνάμα μιὰ φωνὴ συμπονετικὴ, γεμάτη τρυφερότητα, ἓνα αἰώνιο παράπονο.

Ἄνθρωπος πού ἔζησε τὰ περισσότερα χρόνια του ἄρρωστος ἄνθρωπος πού δὲν ἀγαποῦσε κανένα πρακτικὸ προσανατολισμό ἄνθρωπος πού ἀπὸ τὰ πρῶτα του νιάτα δοκίμασε τὸ φοβερὸ μαρτύριο τῆς χωρὶς ἀνταπόκριση ἀγάπης — τὸ πάθος του πρὸς τὴν Ἀμαλία Χάινε, τὴν ξαδέρφη του, γεμίζει μὲ «γλυκοὺς καὶ πονεμένους στίχους» τὸ «Buch der Lieder», τὸ «Βιβλίον τῶν τραγουδιῶν» — ἄνθρωπος πού περνοῦσε ἀπὸ τόπο σὲ τόπο αὐτοτιμωρούμενος, βρίσκει τοὺς πιὸ ἐράσιμους τόνους, γιὰ νὰ δοξολογήσῃ τὴν ἀγάπη, τὸ πάθος τῆς ζωῆς, τὸ πάθος τῆς ἐλευθερίας. Τὸ «Λυρικὸ Ἰντερμέδιό» του, παρουσιασμένο γιὰ πρώτη φορά στὰ 1823 καὶ μεταφρασμένο σ' ὄλες τὶς γλώσσες τοῦ κόσμου, κι ὄχι μιὰ, πολλὰς φορές, ἔγινε τὸ βιβλίον ὄλων τῶν ἀνθρώπων. Τὸ ἔχουν παραλληλίσῃ μὲ τὸ βιβλικὸ «Ἄσμα ἀσμάτων». Καὶ δὲν ἔχουν ἄδικο.

Στὰ 1952, σ' ἓνα ταξίδι, ἀντίκρουσα τὴ βορινὴ θάλασσα, αὐτὸ τὸ σκοτεινὸ, τὸ αἰώνια συνεφιασμένο καὶ ταραγμένο νερό, γιὰ πρώτη φορά. Βρισκόμουν στὴ βελγικὴ παραλία στὶς ἀκροθαλασσιές τῆς Ὀλλανδίας. Κι ὁλοένα θυμόμουν τὴ «βορινὴ θάλασσα» («Nordsee») τοῦ Χάινε. Καὶ κεῖνο τὸ τραγούδι του τὸ ἐμπνευσμένο ἀπὸ τὸ ἀνέβασμα τῶν Μυρίων στὸ Θήγη τοῦ Πόντου: «Θάλαττα! θάλαττα! Αἰώνια θάλασσα, σὲ χαιρετῶ! Σὲ χαιρετῶ μὲ χαρούμενη καρδιά δέκα χιλιάδες φορές, καθὼς σὲ χαιρέτησαν ἄλλοτε οἱ δέκα χιλιάδες ἑλληνικὲς καρδιές, οἱ δέσμιες στὴν ἐναντίωση, πού θρηνοῦσαν τὴν πατρίδα... Σὲ χαιρετῶ, αἰώνια θάλασσα! Στὸ βογγητὸ τῶν κυμάτων σου ξαναβρίσκω τὴ γλώσσα τοῦ τόπου μου καὶ νομίζω, πῶς βλέπω τὰ παιδιάτικα

ὄνειρά μου νὰ σπινθηρίζουν ἀπάνου στὰ κύματά σου... Λεύτερος ἀνασαινω στὴν ἀκροθαλασσιά, ὅπου μ' ἔχουν ἀπορρίξει οἱ βάρβαρες ὁμορφιές τοῦ βοριᾶ, καὶ χαιρετῶ τὴν εὐεργετικὴ καὶ τὴ λυτρωτικὴ θάλασσα. — Θάλαττα! θάλαττα!» Τὸ ποίημα ἐπιγράφεται: «Χαιρετισμὸς πρὸς τὴ θάλασσα». Εἶναι μιὰ φωνὴ ἀπὸ ἀνοιχτὴ καρδιά, ἓνα ξέσπασμα. Ἐκεῖ, ἀντίκρου στὸ βορινὸ κύμα, τὸ ἐνίωσα ὅπως δὲν τὸ εἶχα νιώσει ποτέ.

Ἡ θάλασσα, γιὰ τὸ Χάινε, εἶναι ἡ ἐλευθερία. Αὐτὸς ὁ ἀπόγονος τῶν Ἰσραηλιτῶν τοῦ Ἀμβούργου, πού γεννήθηκε στὸ Ντύσσελτορφ καὶ πού πέρασε πολὺν καιρὸ ταξιδεύοντας στὰ βουνὰ τοῦ Χάρτς καὶ στὴν ἄλλη μεσογειακὴ Γερμανία, εἶχε μέσα του τὸν καημὸ τοῦ μεγάλου νεροῦ. Εἶταν ἓνα θαυμάσιο σύμβολο: ἡ ἀκέρια κ' αἰώνια σοφία, τὸ ἀδέσμευτο πάθος, κ' ἡ λύτρωση. Στὴ μπαλλάντα του τοῦ Ταγχάουζερ θρηνεῖ τὴν τύχη ἐνὸς λαοῦ, πού κοιμᾶται εἰρηνικὰ κάτω ἀπὸ τὴν ἀποκτηνωτικὴ καταπίεση τριάντα ἔξι ἡγεμόνων. Ἡ φιλοπατρία του εἶναι ἡ φιλοπατρία τῆς ἐλευθερίας. Ἡ τυραννία τοῦ εἶναι ἀποκρουστικὴ, μισητὴ ὅσο τίποτε ἄλλο στὸν κόσμον τοῦτο. Βυθίζεται μέσα στὴν ψυχὴ τοῦ λαοῦ, γιὰ νὰ πάρῃ τὴν πρώτη κίνηση τῆς φαντασίας του ἀπὸ τὸ θρόλον, τὸ παλιὸ παραμῦθι, τὴν παράδοση, πού καθάγιασαν οἱ καιροί. Ὅταν ἀντικρύζει τὸ Ρῆνο, αὐτὸ τὸ πατριαρχικὸ ποτάμι, πού κόβει στὰ δυὸ τὴν κεντρικὴ Εὐρώπη, γιὰ νὰ σχηματίσῃ τὸ δέλτα τῆς ἐκβολῆς του στὴ βορινὴ Ὀλλανδία, ἡ καρδιά του γίνεται πιὸ τρυφερὴ κι ἀπὸ τὸ χαμόγελο τῆς νέας κόρης. Ἡ νεράιδα ἡ Λορελάη ἐξουσιάζει τὸ πνεῦμα του. Εἶναι ἡ σκληρὴ νεράιδα, πού ἐνεδρεύει στὸ βράχο τῆς, στὴ δεξιὰ ἀκροποταμιᾶ τοῦ Ρῆνου, ἀνάμεσα στὸ Saint-Goar καὶ στὸ Oberwesel, καὶ μαγεύει μὲ τὸ τραγούδι τῆς τοὺς ψαράδες καὶ τοὺς σέρνει σιμὰ τῆς καὶ τοὺς ἀφανίζει. Εἶναι καθὼς οἱ δύσμοιροι οἱ ψαράδες κι ὁ Χάινε ἡ Λορελάη εἶναι τὸ πάθος, πού φαρμακώνει ἀσταμάτητα τὴν καρδιά του. Μὰ τί νὰ γίνῃ; Ὁ Ρῆνος κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τοῦ βράχου ἐξακολουθεῖ νὰ προχωρεῖ πρὸς τὴ θάλασσα, πού εἶναι τὸ ἀμετάθετο πεπρωμένο του. Ὁ Ρῆνος κατεβαίνει στὴ θάλασσα κι ὁ ἄνθρωπος στὴν αἰωνιότητα τῆς σιωπῆς του.

Ὅσο πολῦτιμες εἶναι οἱ λυρικὲς ἐξάρσεις, ἄλλο τόσο πολῦτιμα εἶναι καὶ τὰ ξεσπάσματα τῆς ὄργης του καὶ ἡ καφτερὴ εἰρωνεία του. Τὸ βιβλίον του, πού ἐπιγράφεται «Reisebilder» («Εἰκόνες ταξιδιοῦ»), δὲν εἶναι μόνο γεμάτο λυρικὴ διάθεση καὶ δροσερὴ συνείδηση τοῦ τοπίου. Εἶναι καὶ μιὰ ἀπολαυστικὴ σάτιρα τῶν τύπων, πού ἐρέθιζαν πάντα τὸ Χάινε. Μερικὰ εὐρήματα του εἶναι στιλπνὰ καὶ σπάνια. Περι-

γράφει ένα τύπο, πού συναπάντησε σιμά στο Χάρτσμπουργκ: «Είταν ένας καλοθρεμένος άστος από τὸ Γκόσλαρ», παρατηρεῖ, «μ' ἕνα γυαλιστερό, φουσκωμένο καὶ κουτοπόνηρο πρόσωπο· ἔμοιαζε σὰ νὰ εἶχε ἐφεύρει τὴν ἐπιζωοτία». Περιγράφει δυὸ κυρίες: «Ἄν ἡ μιὰ καταγόταν ἀπὸ τὶς ἑπτὰ παχιῆς ἀγελάδες τοῦ Φαραώ, ἡ δευτέρα καταγόταν σίγουρα ἀπὸ τὶς ἑπτὰ ἰσχνές. Τὸ πρόσωπό της δὲν εἶταν παρά ἕνα στόμα ἀνάμεσα σὲ δυὸ αὐτιά, τὸ στήθος της εἶταν σὰν τὸ λεκανοπέδιο τοῦ Λύνεμπουργκ καὶ ὄλο τὸ στεγνὸ καὶ ξερὸ ὑποκείμενό της ἔδινε τὴν ἐντύπωση οικονομικοῦ συσσιτίου γιὰ τοὺς φτωχοὺς φοιτητὲς τῆς Θεολογίας». Λέει γιὰ κάποιον ἄλλο: «Εἶταν ἕνας κουτὸς σὲ φυσικὸ μέγεθος». Τὴ Γοττίγγη, μὲ τὸ σχολαστικισμὸ τῶν καθηγητῶν καὶ τῶν φοιτητῶν της, τὴν ὀνομάζει «σοφὴ Σιβηρία». Αὐτὸ, βέβαια, εἶναι ἀληθινὸ πνεῦμα. Ὁ Χαΐνε δὲν ἀνήκει στοὺς ρομαντικούς, πού χάνουν τὴν εὐφυΐα τοὺς μέσα σὲ μιὰ ἀδιάπτωτη καὶ

καταθλιπτικὴ συναισθηματικὴ κατάσταση. Δὲν εἶναι λοιπὸν καθόλου παράδοξο, πού βρῆκε τὸν καλύτερο ἑαυτό του στὸ Παρίσι — στὸ Παρίσι τοῦ δέκατου ἑνατοῦ αἰῶνα καὶ τοῦ ρομαντικοῦ πυρετοῦ. Ὁ σπουδαστὴς τῆς ἐμπορικῆς σχολῆς τῆς Φραγκφούρτης, ὁ φοιτητὴς τῆς νομικῆς τῆς Βόννης, ὁ φοιτητὴς τῆς Γοττίγγης, ὁ φίλος τοῦ Χοῦμπολτ, τοῦ Σαμίσο καὶ τοῦ Τίκ, ὁ γνῶριμος τοῦ Γκαίτε, ἔγινε ἕνας ἀπὸ τοὺς πρῶτο παρισινοὺς Παρισινοὺς. Ὁ τάφος του βρίσκεται στὸ νεκροταφεῖο τῆς Μονμάρτρης.

Κι ὡστόσο, ἡ δόξα του εἶναι τὸ lied, τὸ ἀνάλαφρο αἰσθηματικὸ τραγούδι, ἡ λυρικὴ μελωδία, αὐτὸ τὸ ἀμάραντο ἄνθος τοῦ ποιητικοῦ λόγου τῶν γερμανικῶν χωρῶν. Ὁ Χαΐνε θὰ ζεῖ ὅσο καὶ τὸ lied. Καὶ τὸ lied δὲ θὰ πεθάνει ποτέ. Γιατὶ βγαίνει ὀλοίσια ἀπὸ τὴν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ τὴν ἐκφράζει μὲ τρυφερότητα καὶ μ' εὐγένεια.

Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΤΟΥ ΕΡΡΙΚΟΥ ΧΑΪΝΕ

ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΤΟΥ

Δὲν ξέρω ἀλήθεια ἂν ἀξίζω γιὰ νὰ σιολίσουν μιὰ μέρα τὸ φέρετρό μου μ' ἕνα στέφανο δάφνης... Εἶτε ἐπαινοῦν, εἶτε κατηγοροῦν τὰ τραγούδια μου, δὲ μὲ νοιάζει. Ἀλλὰ μιὰ σπάθη, πρέπει νὰ τὴν τοποθετήσετε σὲ φέρετρό μου, γιατί ὑπῆρξα ἕνας γενναῖος στρατιώτης σὲ τὸν πόλεμο τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς ἀνθρωπότητος.

*

ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΡΙΣΙ

Ὁραία μαγευτικὴ πόλη πού χαμογελάει σὲ νέο, ἐνθουσιάζεις τόσο πολὺ τὸν ἄντρα καὶ παρηγορεῖς τόσο γλυκὰ τὸ γέρο. «Ἐδῶ δὲν ἀποζητᾷς τὴν εὐτυχία», ἔλεγε ἡ Κυρία Ντέ Στάλ.

*

Ὁποῖος δὲν ἀπόχτησε μεγάλη, τεράστια φήμη στὴ Γαλλία δὲ μπορεῖ νὰ κανχιέται γιὰ καμιὰ εὐρωπαϊκὴ αἴγλη.

*

Δὲν ξέρω τίποτα πρὸ ἀληθινὸ ἀπ' τὸ θρόλο πού λέει ὅτι ἡ Παρισινὴ ἤρθε σὲ τὸν κόσμο μ' ὄλα τὰ ἐλαττώματα· μιὰ εὐγενικὴ ὄμως νεράιδα, πού τὴ λυπήθηκε, χάρισε σὲ κάθε της ἐλάττωμα ἕνα θέλημα, ἔτσι πού τὸ καθένα ἀπ' αὐτὰ ν' ἀποχτήσῃ καινούρια ἔλξη. Ἡ εὐγενικὴ αὐτὴ νεράιδα εἶναι ἡ χάρη.

*